

Notulen van de vergadering
gehouden op maandag 21 januari 1963 in de Trêveszaal,
aangevangen 's avonds om acht uur

Aanwezig: De minister-president De Quay en de ministers
Van Aartsen, Beerman, Cals, Klompé, Luns, Marijnen,
De Pous, Toxopeus, Visser en Zijlstra (Afwezig
zijn de ministers Korthals en Veldkamp)

Voorts is aanwezig staatssecretaris Van Houten

Secretaris: J.Middelburg

1. De onderhandelingen tussen Engeland en de EEG (Zie notulen
m.r.18 januari 1963, punt 8a)

Minister Luns deelt mede, dat hij op woensdag 17 januari 's middags met de Franse minister Couve de Murville op diens verzoek een vertrouwelijk gesprek heeft gehad. Deze had vernomen, dat er een blok van vijf landen was gevormd, dat Frankrijk in de beklagdenbank wilde zetten. Hij zeide, dat Engeland wel bereid was tot de EEG toe te treden, maar dat het niet een Europese politiek kon voeren en hiervan in de conferentie met president Kennedy in Nassau nog blijk had gegeven. Hij begreep niet waarom Nederland aan het complot van de vijf meedeed. Volgens hem had het geen zin om tien dagen in Brussel te verblijven zonder resultaten te bereiken. 's Avonds had een diner plaats, waar de Belgische voorzitter van de onderhandelingen, Fayat de Engelse minister Heath op de hoogte bracht, dat de Franse delegatie de onderhandelingen wilde afbreken. Deze heeft zich daarop in verbinding gesteld met de Britse premier Macmillan, die opdracht gaf met de onderhandelingen door te gaan of er niets aan de hand was en zich eventueel eruit te laten zetten. De volgende dag heeft spreker een gesprek gehad met de ministers Spaak en Fayat, waarna 's middags een aantal ministers met de Duitse minister Schröder hebben gesproken. Minister Schröder was zeer positief inzake het verzet tegen het Franse plan de onderhandelingen af te breken, maar pessimistisch ten aanzien van het verdere verloop. Op vrijdag heeft de bijeenkomst van de ministers van de EEG-landen (zonder Britse minister) 11½ uur geduurd. Tevoren hadden leden van de Europese Commissie gesteld, dat de ministers van de zes landen niet zonder vertegenwoordiger van de Europese Commissie moesten vergaderen. Daarop is na enige bespreking gezegd, dat de voorzitter Hallstein of de vice-voorzitters de bijeenkomst zouden kunnen bijwonen. De vergadering begon met een verklaring op rustige toon van Couve de Murville, die stelde, dat

Engeland niet gereed was om tot de EEG toe te treden en dat de Franse regering bereid was aan een overeenkomst, die minder ver ging dan toetreding mee te werken. Hier- tegen hebben vervolgens de vijf andere ministers stelling genomen. Zij stelden voor een commissie onder de Italiaanse minister Colombo, die de betrokken landen zou kunnen con- sulteren. De Franse minister noemde dit niet acceptabel, als de Engelse delegatie erbij betrokken zou worden. Minister Spaak heeft toen gevraagd hoe het mogelijk is, dat de Franse regering na anderhalf jaar onderhandelen op een dergelijke wijze door een persconferentie een totale ommezwaai (volte-face) maakte. Spreker heeft hieraan toe- gevoegd, dat de Nederlandse delegatie steeds het communautaire standpunt heeft gevolgd, zelfs als het ging over onbetekenende zaken als kangeroevlees. Ook de Duitse minister Schröder heeft een duidelijke verklaring afgelegd, erop wijzende hoe Frank- rijk lange tijd aan de onderhandelingen heeft meegewerkt. Hij stelde, dat de Duitse regering toetreding van Engeland essentieel blijft achten. In de loop van het gesprek heeft minister Spaak ook verschillende zaken genoemd, waaraan hij niet verder zou kunnen meewerken (de associatie van de Afrikaanse landen, regelingen met Algerije, enz.). Spreker heeft eraan toegevoegd, dat hij ook denkt aan het financiële reglement. Spreker heeft vrijdag de lunch gebruikt met dr. Mansholt. Deze zeide, dat het optreden van generaal De Gaulle het einde van de EEG zou kunnen zijn. Hij was overtuigd van het verkeerde van de Franse politiek en had in de EEG-commissie de vrees uitgesproken, dat de asso- ciatieovereenkomst met de Afrikaanse landen niet getekend zou worden en de nog hangende landbouwreglementen niet zou- den worden aanvaard. Minister Couve de Murville is van de reacties wel geschrokken en heeft na ruggespraak met pre- sident De Gaulle ermede ingestemd, dat op 28 januari een vervolgvergadering zal worden gehouden. De vijf stelden, dat dit een reguliere bijeenkomst, dus ook met de Britten moest zijn. Ten aanzien van de vergadering van de EEG-raad die op vandaag was gesteld heeft spreker gezegd, dat hij eerst met de Nederlandse regering moest spreken. Prof. Hallstein had groot bezwaar de vergadering uit te stellen, waarbij hij o.a. erop wees, dat de bijeenkomst van de zes ministers niet de EEG-raad was. Spreker heeft daartegen aangevoerd, dat herhaaldelijk een bijeenkomst van de EEG- raad werd afgezegd bijv. omdat een lid van de EEG-commissie in Canada een spreekbeurt moest vervullen. Tenslotte is besloten, dat de vergadering die vandaag en morgen zou worden gehouden naar donderdag is verplaatst. Spreker wil deze week echter geen beslissingen in de EEG-raad nemen. De raad is het hiermede eens.

Minister Luns heeft voorts vernomen, dat van Franse zijde in Parijs aan Engelse vertegenwoordigers is gezegd, dat het niet om deze zaak gaat, maar om de overeen- komst met Amerika op de Bahama-eilanden. Er wordt ook aan

herinnerd, dat president De Gaulle in zijn boeken als doel heeft vermeld te komen tot één Europa van het Kanaal tot aan de Oeral, waarbij de Anglo-Amerikanen niet betrokken zijn. Spoedig zal bekend zijn wat bij het bezoek van kanselier Adenauer in Parijs zal worden besproken; de eerste berichten hierover zijn niet gunstig. Er is een kans, dat Adenauer in de bondsrepubliek niet gevolgd wordt en met de dreiging van een kabinetscrisis voor ogen een overeenkomst met president De Gaulle opoffert. Minister Zijlstra heeft uit de laatste berichten vernomen, dat het standpunt van de bondsregering ten aanzien van de toetreding van Engeland tot de EEG niet veranderd is.

De minister-president wijst op de mogelijkheid, dat een politieke unie van Frankrijk en Duitsland wordt overeengekomen, maar hij kan zich niet indenken, dat dit in de bondsrepubliek zal worden aanvaard. Minister Luns deelt in aansluiting hierop mede, dat de Duitse staatssecretaris Müller Armack een krasse verklaring tegen het Franse beleid heeft afgelegd. Voor spreker staat vast, dat de doorslag bij president De Gaulle heeft gegeven de overeenkomst tussen Engeland en Amerika in Nassau. Het is voorts de vraag of gezien artikel 237 van het EEG-verdrag de Franse regering alleen kan besluiten de onderhandelingen met Engeland, waartoe de EEG-raad 1½ jaar geleden had besloten, af te breken. Spreker stelt als conclusies voor:

1. De Nederlandse delegatie te machtigen in de EEG thans pas op de plaats te maken.
2. Mee te werken aan een onderzoek in hoeverre het mogelijk is, dat de vijf zonder Frankrijk de onderhandelingen met Engeland verder voeren.

De minister-president heeft gezien, dat de Belgische minister Spaak in overweging heeft gegeven voorts geen voortgang te maken met de associatieovereenkomst met de Afrikaanse landen, noch met besprekingen over contacten met Algerije en de behandeling van nieuwe landbouwreglementen. Minister Luns merkt op, dat dit voorbeelden zijn van zaken, die men thans niet zou willen afhandelen. Er bestaan contacten met de andere vier partners, maar men wil eerst wachten op wat in Parijs tussen Adenauer en De Gaulle zal worden besproken. Minister Klompé begrijpt, dat men wil wachten, maar zou de tijd wel willen gebruiken om verder na te gaan wat te doen staat. Zij zou de Franse regering met alles willen dreigen wat mogelijk is.

De minister-president stelt de vraag of men van Franse zijde met het idee van een vrijhandelszone met Engeland zal komen. Minister Zijlstra wijst erop, dat een vrijhandelsconceptie van Frankrijk door de andere verworpen zal worden. In de eerste plaats is zo iets onmogelijk in de GATT, als de landbouw erbuiten zou worden gelaten. In de tweede plaats zou een dergelijk voorstel geen goede trouw zijn, aangezien Frankrijk in 1958 de gedachte van een vrijhandelszone heeft verworpen. Bovendien zouden de onderhandelingen per produkt vele jaren in beslag nemen.

Minister De Pous merkt op, dat onze permanente vertegenwoordiger nog geen instructie heeft voor de bijeenkomst van de EEG-raad op komende donderdag. Op de agenda staat o.a. het tekenen van de overeenkomst met de Afrikaanse landen. Spreker meent, dat op geen enkel punt aan besluiten in die raad moet worden medegewerkt. Spreker is voorzitter van de ministerraad van de KSG; deze dag zou een bijeenkomst van de plaatsvervangende ministers worden gehouden, maar de Fransen zijn niet verschenen en hebben ook spreker als voorzitter hierin niet gekend.

Minister Luns deelt mede, dat de Franse minister Couve de Murville heeft gezegd, dat hij zich het recht voorbehoudt nergens te verschijnen. Spreker is bereid aan de bijeenkomst van de EEG-raad op donderdag de Nederlandse plaatsvervanger te laten deelnemen, als ook andere landen niet door ministers of staatssecretarissen vertegenwoordigd zijn. Minister De Pous dringt erop aan een duidelijk afwijzend standpunt tegenover de handelwijze van president De Gaulle in te nemen. Nu hierbij een stuk van het volksbestaan op het spel staat, zal men niet precies moeten nagaan welke economische nadelen zouden kunnen voortvloeien uit onze reacties op het drijven van De Gaulle; als Nederland bereid zou zijn tot een compromis, waarbij de onderhandelingen met Engeland worden gestaakt, zou dat ernstige schade berokkenen.

Minister Luns merkt op, dat voor de andere regeringen de Nederlandse regering het meest vasthoudend is. Spreker leest het concept van het telegram aan onze posten in de vier hoofdsteden voor.

Minister Zijlstra is het eens met minister De Pous, dat in de bijeenkomst van de EEG-raad op donderdag gezegd moet worden, dat de associatie van de Afrikaanse landen een belangrijke zaak is, maar ook een belangrijke politieke beslissing, zodat gevraagd moet worden dit op de agenda van de volgende vergadering te plaatsen. Wie naar deze bijeenkomst zal gaan is een kwestie van tactiek. Spreker dringt erop aan dit punt zo voor te bereiden, dat niet alleen de Nederlandse delegatie uitstel voorstelt.

Spreker komt voorts op een tweede punt. Op vrijdag zal een bijeenkomst van de verkeersministers van de EEG plaats vinden, waarbij ook de Rijnvaart aan de orde is. Spreker weet niet hoe de houding van de Nederlandse bewindslieden daarbij moet zijn, maar indien men door een Nederlandse concessie tot overeenstemming zou kunnen komen, is dit hiervoor niet het juiste ogenblik.

In de derde plaats deelt spreker mede, dat volgende week in Baden Baden de zes ministers van financiën een informele bespreking zullen houden o.a. over harmonisatie van de omzetbelasting; voor de bepaling van het Nederlandse standpunt terzake zal eerst het resultaat van de vergadering van 28 januari afgewacht kunnen worden. Wat het algemene vraagstuk betreft is spreker het met minister De Pous

eens, dat men niet kleine of grotere economische voordelen belangrijker moet achten dan het algemene standpunt, maar men zal wel moeten overwegen of het innemen van bepaalde standpunten indruk op de Franse regering maakt, doordat Frankrijk daardoor belangrijke schade zou leiden. Spreker wijst erop, dat Groot-Brittannië zich te laat bereid heeft verklaard tot samenwerking in de EEG en dat het, nu het een imperium heeft verloren, een zwakke partner is, mede ten gevolge van slecht economisch en financieel beleid.

Minister Luns is van oordeel, dat als de andere vier bereid zijn zich tegen president De Gaulle te verzetten, de Nederlandse delegatie hieraan mee zal moeten doen. Wat de Rijnvaart betreft heeft spreker uit de kring der belanghebbenden gehoord, dat staatssecretaris Stijkel voornemens zou zijn een belangrijke concessie te doen. Minister De Pous acht dit niet mogelijk, als dit niet in de ministerraad is geweest. De minister-president stelt voor, dat minister Luns aan de minister of de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat laat weten, dat de ministerraad op het standpunt staat, dat thans geen enkele concessie terzake kan worden gedaan. De raad verklaart zich hiermede akkoord.

Minister Beerman merkt op, dat volgens artikel 237 van het EEG-verdrag over toelating van andere Europese landen tot de gemeenschap met eenparigheid van stemmen moet worden beslist. Minister Luns wijst erop, dat in de zomer van 1961 over de behandeling van het verzoek om toetreding van Engeland in de EEG-raad is beslist en dat daarna de onderhandelingen zijn begonnen.

Minister Beerman zegt verder, dat volgens het tweede lid van artikel 237 alle contracterende staten de voorwaarden voor de toelating moeten aanvaarden. Het is dan de vraag of de verdragsverplichtingen worden gefrustreerd, als Engeland niet tot de EEG wordt toegelaten nu met het EEG-verdrag is aanvaard, dat elk van de EEG-landen met toetreding akkoord moet gaan. Het verwijt aan de Franse regering, dat zij het EEG-verdrag frustreert, lijkt spreker dan een tweesnijdend zwaard. Minister Luns antwoordt, dat een dergelijk verwijt een veel gebruikt middel is. Minister De Pous wijst erop, dat de Franse regering als eerste het verdrag heeft geschonden; zij heeft namelijk eerst ingestemd met het besluit om de onderhandelingen met Engeland te beginnen, terwijl de Franse president thans door een persconferentie eenzijdig een eind hieraan wil maken.

Minister Marijnen kan zich verenigen met het voorstel van minister Luns om de nieuwe bijeenkomst op 28 januari af te wachten. Hij acht het wenselijk, dat acties die men wil ondernemen stuk voor stuk in de ministerraad worden bekeken. Men dient erop bedacht te zijn, dat van de vier andere EEG-partners één zijn draai zou kunnen nemen, waardoor het front van de vijf ineens stort. Als voorbeeld

noemt spreker de oostblok-contingenten. Deze zijn van belang voor de Duitse Bondsrepubliek; als er niets gebeurt dan heeft de Franse regering haar zin. Een regeling sui generis kan betekenen, dat deze voor Duitsland voordelig maar voor Nederland nadelig is. Minister De Pous meent, dat met de Duitse regering afgesproken moet worden de zaak een maand te bevriezen.

Minister Marijnen merkt vervolgens op, dat op 28 januari ook de EEG-raad met de landbouwministers bijeen komt. Minister Luns merkt op, dat de Fransen de EEG willen laten doorgaan. Minister Marijnen zou dan voor bedoelde vergadering dezelfde lijn willen volgen, nl dat men niet tot decisies komt. Minister Luns is het hiermede eens. Spreker sluit niet uit, dat een van de vijfeen ommezwaai zal maken maar van alle vijf is Italië het meest gebeten op de as-Parijs-Bonn.

De minister-president stelt het volgende als conclusies voor:

- 1°. De raad gaat akkoord met het uitzenden van het besproken telegram.
- 2°. Als voor de EEG-raad op komende donderdag ministers van de vier partners komen, zal ook Nederland op dit niveau (door staatssecretaris Van Houten) vertegenwoordigd zijn; anders zal de Nederlandse plaatsvervanger de bijeenkomst bijwonen.
- 3°. Als niet alle vier EEG-partners achter uitstel van ondertekening van de associatie-overeenkomst met Afrikaanse landen staan, zal onzerzijds toch uitstel worden verlangd.
- 4°. In afwachting van het resultaat van de nieuwe bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken op 28 januari zal in vergaderingen van de Europese Gemeenschappen ernaar gestreefd worden beslissingen uit te stellen.
- 5°. Met betrekking tot het doorgaan van de bijeenkomst van de zes ministers van financiën in Baden Baden zal ook het resultaat van de nieuwe vergadering op 28 januari worden afgewacht.

De raad verklaart zich met deze conclusies akkoord.

2. Grondwetswijziging inzake de troonopvolging (Zie notulen m.r.18 januari 1963, punt 16c)

De minister-president brengt nogmaals de wijziging van de grondwetsbepalingen inzake de troonopvolging in bespreking, waarbij van verschillende zijden erop is aangedrongen om weg te nemen wat men voelt als discriminatie tussen mannelijke en vrouwelijke troonopvolgers.

Minister....